

BROEDVOGELS VAN DE NAARDERMEENT EN OUD VALKEVEEN IN 2014

Dick A. Jonkers

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

BROEDVOGELS VAN DE NAARDERMEENT EN OUD VALKEVEEN IN 2014

Subgroep Avifauna:

Dick A. Jonkers

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Postbus 1028

1200 BA Hilversum

broedvogels@vwggooi.nl

www.vwggooi.nl

foto's: Dick Jonkers , Bert Roelofs

Hilversum, 2014

Uitgave: VWG 234

© Copyright 2014. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken Hilversum. Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

Dankwoord

Iedere keer weer zijn mensen gelukkig bereid om een bijdrage te leveren aan projecten die worden uitgevoerd voor de Vogelwerkgroep. Door alle werkzaamheden vorm je tijdens de realisatie dan steeds meer een team. Ik ben dankbaar voor de ondersteuning en breng namens alle medewerkers dit rapport uit.

Het inventarisatie werk is uitgevoerd door de auteur van dit rapport, Francis Bakker Peter Jansen en Bonne Zijlstra. Ook Dirk Prop leverde een bijdrage. Op hem werd nooit tevergeefs een beroep gedaan wanneer computerproblemen opdoken.

Ab van Dorp van Staatsbosbeheer leverde terreinkaarten en verschaftte gegevens over eerder in de Naardermeent uitgevoerde inventarisaties.

Samenvatting

In 2014 zijn zowel de objecten Naardermeent als Oud Valkeveen, beide in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer integraal op broedvogels geïnventariseerd door leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Tegelijkertijd zijn in dit rapport gegevens opgenomen van vogelsoorten die geen territoriumgedrag vertoonden, of door andere uitingen aangaven dat zij zich in een van de twee gebied hadden gevestigd. Die gegevens zijn aangevuld met waarnemingen van vogels die wel in de gebieden verbleven, maar uiteindelijk toch geen broedvogel bleken te zijn.

Voorts zijn aantekeningen vermeld van andere dieren en eennplantensoort, die zijn gesignaleerd tijdens de inventarisaties. In de Naardermeent en Oud Valkeveen samen hadden zich samen 39 verschillende soorten gevestigd. Het deelgebied Naardermeent was goed voor 26 soorten met samen 89 paren, Oud Valkeveen voor 16 soorten en 73 paren. Uitgaande van de hiervoor geldende criteria zouden zij daar tenminste één broedsel hebben gehad.

Het is opmerkelijk dat er in de Naardermeent slechts vier paren kieviten nestelden. Van de andere primaire weidevogelsoorten was er geen enkel paar aanwezig. Ook was het teleurstellend dat de Naardernmeent zo weinig eenden acte de présence gaven.

Van de nationale Rode Lijst waren er drie soort broedvogel in het gebied: koekoek, graspieper en kneu.

INHOUD	Blz.
Dankwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Het gebied	6
2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom	6
2.2 Terreinbeschrijving	6
2.3 Aanwezige waarden	8
2.4 Bestaand gebruik en beheer	8
3. Werkwijze bij de inventarisatie	9
3.1 Werkwijze en weeromstandigheden	9
3.2 Invoeren van waarnemingen	9
4. Resultaten	9
4.1 Overzicht van de in 2014 vastgestelde territoria	9
4.2 Soortenrijkdom	10
4.3 Ecologische kenmerken	11
4.4 Bespreking van de resultaten per soort	13
5. Vergelijkingen met eerdere inventarisaties	20
6. Niet broedvogels	23
7. Zoogdieren	24
8. Mollusken	24
9. Flora	24
 Bronnen	

1. INLEIDING

De Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken voert regelmatig, al dan niet op verzoek, broedvogelinventarisaties uit. Een ervan vond plaats in de objecten Naardermeent en Oud Valkeveen van Staatsbosbeheer, beide liggend in de gemeente Naarden. Zij grenzen, gescheiden door een buitendijkse kuststrook, aan het Gooimeer.

De Naardermeent is in het verleden diverse keren geïnventariseerd, waarbij deze samen met de Zanddijk één telgebied vormde. Het object Oud Valkeveen is veel minder onderzocht.

In dit rapport zijn, behalve de resultaten van eerdere inventarisaties, ook die van vroeger samengebracht.

Foto: Bert Roelofs

Daar tjuikt de nachtegaal zijn teder lied,
Tevreden dat hij 't klagend lied mag zingen.
Waarom hij zingt, dat weet de zanger niet.

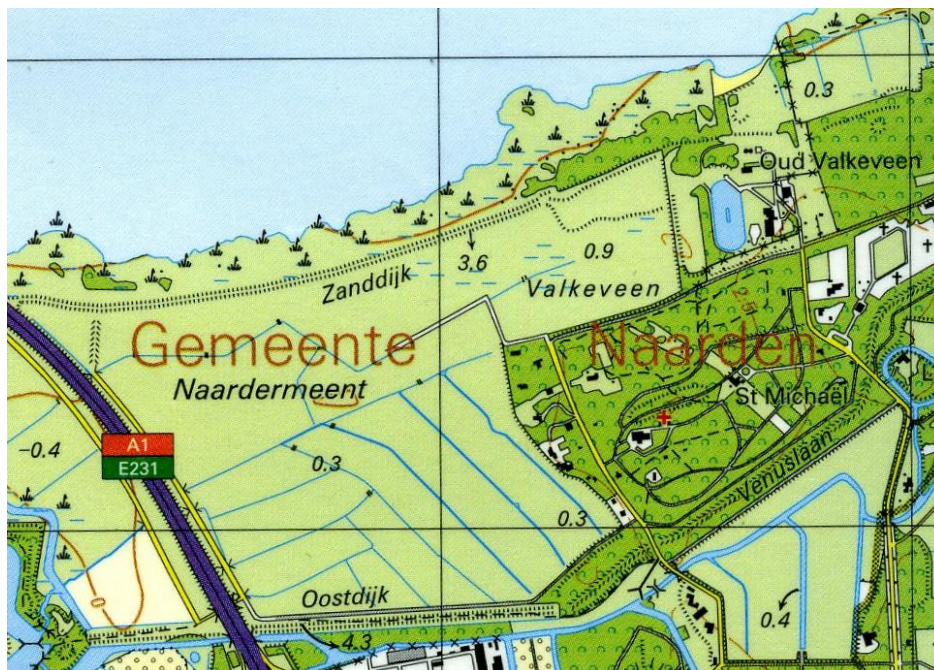
Jacques Perk

2. HET GEBIED

2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom

Het object Naardermeent ligt in grote lijnen ingeklemd tussen de rijksweg A1, de Zanddijk en de Oostdijk. Aan de oostzijde loopt de grens vanaf de percelen met villabebebauwing naar de Oud Huizerweg tot het hekwerk van het recreatiepark Oud Valkeveen en buigt daar af naar het noorden.

Het deelobject Oud Valkeveen bevindt zich tussen Oud Huizerweg, de oostgrens van het recreatiepark, de grens naar een toegangsweggetje dat naar het noorden voert tot de rietzone van het Gooimeer (figuur 1). De bosschages boven het grasland zijn de noordgrens.

Figuur 1. Ligging van de deelobjecten Naardermeent en Oud Valkeveen.

De oppervlakte van de Naardermeent bedraagt ongeveer 70 ha, maar hiervan is 41 ha in handen van Staatsbosbeheer. Het eigendom van de rest van het gebied berust bij particulieren, met percelen die door elkaar liggen. Het deelobject Oud Valkeveen met een oppervlakte van circa 13 ha behoort geheel toe aan Staatsbosbeheer.

2.2 Terreinbeschrijving

Naardermeent

De Naardermeent is een in de 17^e en 18^e eeuw afgegraven gebied. De Zanddijk is een oeverwal, die daar is blijven liggen als relict van de oorspronkelijke stuwwal (Staatsbosbeheer 1986). Dit deelobject bestaat uit grasland. Het ligt zuidelijk van de Zanddijk en grenst aan de andere zijden aan bos of wegen. Het gebied is ca. 70 ha groot; waarvan 41 ha eigendom is van Staatsbosbeheer. De eerste aankoop dateert uit 1981. De rest is eigendom van particulieren. De

diverse eigendommen liggen door elkaar al is het smalle oostelijke deel geheel eigendom van Staatsbosbeheer.

Het grootste deel van de meent ligt op 0-0,5 m boven NAP. Er is een lager gelegen plek van -0,5-0 m. Daar omheen ligt als een vlek een deel van 0,5- 1m boven NAP. In de oosthoek is het wat hoger met 1-2 m boven NAP. De Zanddijk, die licht hellend afloopt bevindt zich op 2-3 m boven NAP.

Het grasland heeft een botanische doelstelling met als (natuur)subdoeltype weidevogelgrasland. Op één perceel na omvat het gehele gebied grasland. In de noordwesthoek lag een akker met maïsstoppels, die waren blijven staan na de oogst van 2013. In de loop van het seizoen oogde dit perceel steeds kleurrijker door de zich ontwikkelende begroeiing van akker(on)kruiden. In het zuidelijk deel bevonden zich tien percelen die omgeven waren door sloten. Die waren voor het grootste deel begroeid met al dan niet eerder gemaaid riet. Waar dit was gebeurd, resteerde nog maar een heel smalle strook begroeiing. De sloten takten aan op een sloot, die op zijn beurt aansloot op een van west naar oost, midden door het gebied lopende sloot in de bovenste helft van de meent. Ruige begroeiing om in te nestelen was er nauwelijks te vinden lang deze waterlopen, al stond er langs een sloot veel akkerdistel. De bovenste helft van het gebied loopt uit op de Zanddijk en is vrij droog, op een vochtig deel na dat tegen de dijk ligt. Die loopt over naar een loofbos met tot op de rand hoge wilgen en een dichte struik- en kruidlaag. In 1986 is tegen het recreatiepark Oud Valkeveen eenstrook in geplant met uiteenlopende loofhoutsoorten.

De Naardermeent met zicht in zuidoostelijke richting vanaf de vroegere maïsakker.

Oud Valkeveen

Het aan de oostkant van het recreatiepark Oud Valkeveen liggende bos van ruim 8 ha is even-

eens aangeplant in 1986 grasland ingeplant met verschillende soorten loofhout. In het gebied boven het nog vrij jonge bos bevindt zich een perceel grasland van een ruim bemeten 4 ha. Dit perceel ligt tussen het bos en het struweel van de kuststrook. Het deelobject Oud Valkeveen heeft een totale oppervlakte bijna 13 ha. De (natuur)subdoeltypen voor het bos is ooi- en polderbos en voor het grasland kamgras en zilverschoongrasland.

2.3 Aanwezige waarden

De Naardermeent valt onder het Natura-2000 gebied Eemmeer Gooimeer Zuidoever. Het gebied maakt hierdoor deel uit van een Europees netwerk van natuurgebieden met een belangrijke flora en fauna. Hierdoor wordt een duurzame bescherming geboden tegen ingrepen met negatieve effecten .

Er bestaat ook nog een Stichting Natuurgebied Naardermeent en Oud Naarden. Deze organisatie heeft geen enkele bemoeienis met het in dit rapport behandelde terreinen.

2.4 Bestaand gebruik en beheer

De graslanden worden voor het merendeel beheerd als hooiland en daarna nabeweid. Er is gekozen voor een streefbeeld van een deel dat zich kan ontwikkelen tot een kruiden- en faunarijk grasland. Voor het meer naar het noorden liggende deel geldt dat dit zich gaat manifesteren als droog schraalland.

Er mag pas na 15 juni worden gemaaid. Het gebruik van kunstmest is niet toegestaan. Dat van ruwe mest wel.

3. WERKWIJZE BIJ DE INVENTARISATIES

3.1 Werkwijze en weeromstandigheden

Zowel de Naardermeent als Oud Valkeveen zijn op acht data onderzocht. De eerste datum waarop dit gebeurde was 29 maart; de laatste inventarisatie vond plaats op 7 juli. De inventarisatierondes zijn meestal gedaan door twee personen, een enkele keer door één.

In dit tijdvak zijn de gebieden gemiddeld eens in de veertien dagen vanaf een half uur vóór zonsopkomst minimaal 1½ uur tot bijna 4 uur daarna uitgekamd. Hiermee was een totaal gemoeid van bijna 12 onderzoeksuren. Volgens de geldende richtlijnen ligt de hiervoor noodzakelijke tijdinvestering tussen de 5 en 25 uur (Hustings et al. 1985).

Alle waarnemingen zijn door de tellers vastgelegd op veldkaarten met een schaal van 1:4000 (figuur 2). Van elke soort is met een afkorting van de naam de waarnemingsplek, die werd ingetekend. Voor de kleine karekiet was dit bijvoorbeeld KK. Tegelijkertijd zijn,

behalve de soort ook diverse andere gegevens genoteerd, zoals soort, individu, paar, balts, nestindicatie, alarm, nest of etc. Daarnaast zijn ook de (potentiële) broedvogels opgeschreven en waarnemingen van niet-broedvogels en zoogdieren.

De weeromstandigheden in het voorjaar leverden geen problemen op tijdens de inventarisaties voor degenen die het veldwerk uitvoerden. Er was slechts één dag met neerslag waarbij de regen hinderlijk was.

De zang en andere baltsactiviteiten waren goed.

Het weer is behalve voor de waarnemers en de activiteiten van de vogels van ook belang voor het verloop van het broedproces.

Het weerbeeld voor het hele voorjaar valt te reconstrueren met behulp van de maandoverzichten van het KNMI.

Maart was een zeer zonnige zachte en droge maand. Ook april was zeer zacht, al viel er door zomers aandoende buien een meer dan gemiddelde hoeveelheid neerslag.

De temperaturen waren in mei normaal. Er waren grote verschillen in neerslag, aan het eind van deze maand onder andere met extreme buien in de regio Utrecht, waar het Gooi op aansluit. Juni was zonnig met zomers warm weer.

Het lijkt erop, dat het voorde broedvogels een goed seizoen is geweest.

3.2. Invoeren van waarnemingen

Na de telling, zo mogelijk op de teldag zelf, zijn de waarnemingen ingevoerd. Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd, die op Internet te raadplegen waren.

Bij het invoeren van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website www.broedvogelkartering.nl. Het invoerprogramma van deze website zorgt ervoor, dat alle afzonderlijke waarnemingen via een Google-kaart kunnen worden ingevoerd, waarbij tegelijkertijd het type waarneming wordt ingevuld. Wanneer de inventarisaties zijn geëindigd, kunnen de territoria na de inventarisatieperiode per soort automatisch berekend worden door het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is overeenkomstig de Broedvogel Monitoring Periode (BMP) van SOVON (Van Dijk & Van Boele 2011). Het resultaat van de berekening is dan te zien op een stippenkaart, waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de SOVON-datumgrenzen.

4.RESULTATEN

4.1 Overzicht van de in 2014 vastgestelde territoria

De Naardermeent herbergde 26 vogelsoorten, die 89 territoria bezetten. In Oud Valkeveen huisden 18 soorten met 73 territoria. Uit de berekeningen kwam naar voren, dat deze vogelsoorten voldeden aan de criteria, die hiervoor zijn vastgelegd door de Samenwerkende Vogelorganisaties Nederland.

Er kwamen drie soorten voor die op de nationale Rode Lijst staan. Het zijn de koekoek en de kneu, die als kwetsbaar te boek staan en de graspieper die wordt beschreven als een gevoelige soort.

Het overzicht van de soorten en aantallen per deelgebied is te vinden in figuur 2.

4.2 Soortenrijkdom

Hoewel de Naardermeent uit eenvormig grasland leek te bestaan was er toch wel variatie. Die werd veroorzaakt door de randen, waar bomen, struiken en ondergroei aanwezig waren en door de met riet omzoomde sloten en een sloot met een rand van akkerdistels.

Het grasland had de overhand, maar weidevogels ontbraken vrijwel volledig. De Kievit was de enige van de steltlopers onder de weidevogels, die er voorkwam. De oorzaak daarvoor is moeilijk aan te wijzen. Speelt de aanwezigheid van vossen een rol? Het is bekend dat er in het noordoostelijke deel exemplaren leven. Zij worden daar overdag rondscharrelend gesignaleerd. Voorts zouden de rietstroken langs de sloten, de bosstrook met villa's en het hoog op de Oostdijk liggende recreatieve fietspad plus achter liggend bosschages een negatieve uitstraling kunnen hebben.

Gebiedsgrenzen en omgeving van de geïnventariseerde deelobjecten
Naardermeent en Oud Valkeveen. Bron:Google.

Of de afwezigheid van plas-drassituaties medebepalend is, wordt niet duidelijk. Los van dit alles is het opmerkelijk dat kleine zangvogels onder de weidevogel het, op de graspieper na, het af laten weten. Botanisch beheer kan op de veldleeuwerik en gele kwikstaart een gunstige uitwerking hebben.

Van de rietvogels waren de begroeide sloten met name aantrekkelijk voor de kleine karekiet. De rietgors maakte er ook gebruik van.

Oud Valkeveen leverde 16 bossoorten op, met als talrijkste de roodborst, zwartkop en merel.

4.3 Ecologische kenmerken

De soorten kunnen ingedeeld worden in groepen met gemeenschappelijke kenmerken. Dat kan hun status zijn, nestplaats of foerageerplaats. Een dergelijke indeling is gemaakt door Ruitenbeek et al. (1990).

Bij de status kunnen de volgende groepen worden onderscheiden: standvogel, deeltrekker en wegtrekker. Daarnaast kunnen hun nestplaatsen ook verschillen en wel in: holenbroeder, boom-, struik-, grond-, of waterbroeder. Onder struikbroeders worden vogels verstaan die hun nest hangend in hoge kruiden of struiken bouwen.

Tot de grondbroeders behoren soorten die hun nest op, of vlak boven de grond maken. Wat de foerageerplaats betreft zijn er water-, grond-, vegetatie-, en luchtfoerageerders. Verder is er ook een categorie die geen voorkeur heeft (indifferent).

Grondfvoerageerders zoeken hun voedsel op of in de bodem of in lage kruidenvegetatie (gras). Vegetatiefoerageerders doen dit in opgaande kruiden, struiken en bomen.

Luchtfoerageerders vangen prooien in de lucht. Er zijn ook soorten die op verschillende plaatsen foerageren en die onder de categorie indifferent vallen.

Van de zesentwintig op de Naardermeent aangetroffen broedvogelsoorten hebben er twee de status van standvogel: knobbelzwaan en glanskop. Zeventien ervan zijn deeltrekker. In deze categorie bevinden zich vooral de watervogels en ook vinkachtigen. Onder de wegtrekkers bevinden zich vooral de van insecten afhankelijke Afrikagangers. Wat de nestplaatsen betreft, waren er iets meer dan twaalf grondbroeders, vijf boom- en vier struikbroeders, vier holenbroeders en een waterbroeder. Qua foerageerplek ziet het overzicht er als volgt uit: vier soorten foerageren in het water, zes zijn 'grondfvoerageerder', dertien zoeken hun voedsel in de vegetatie. Drie hebben geen voorkeur, zij zijn indifferent.

Bij Oud Valkeveen dat een andere habitat heeft, lagen de verhoudingen uiteraard heel anders. Daar waren zeven standvogels aanwezig, zeven deeltrekkers en vier wegtrekkers.

Wat de broedplaats aangaat waren er twee 'grondbroeders'. Als struikbroeder waren zeven soorten, van de boombroeders drie. Van de holenbroeder waren er zes soorten, die deze specifieke nestplekken hadden ingenomen. Als foerageerplaats waren opgaande kruiden, struiken en bomen veruit favoriet. Vijftien soorten benutten deze plekken. Drie soorten maakten gebruik van de bodem om te foerageren.

Goudvink

Foto: Bert Roelofs

Naardermeent		Oud-Valkeveen	
Soort	Aantal territoria	Soort	Aantal territoria
Wilde Eend	5	Grote Bonte Specht	1
Krakeend	1	Winterkoning	8
Bergeend	1	Heggenmus	1
Grauwe Gans	2	Zanglijster	6
Nijlgans	1	Merel	10
Knobbelzwaan	1	Nachtegaal	1
Buizerd	1	Roodborst	12
Meerkoet	1	Bosrietzanger	1
Kievit	4	Zwartkop	11
Houtduif	1	Tuinfluiters	2
Koekoek	1	Tjiftjaf	5
Graspieper	3	Koolmees	3
Witte Kwikstaart	3	Pimpelmees	2
Heggenmus	1	Boomklever	1
Roodborst	4	Boomkruiper	2
Nachtegaal	1	Groenling	1
Roodborsttapuit	2	Goudvink	1
Merel	4	Vink	5
Rietzanger	1		
Kleine Karekiet	38		
Tuinfluiters	1		
Fitis	1		
Glanskop	1		
Rietgors	6		
Kneu	1		
Vink	3		

Figuur 2. Soorten en territoria per deelgebied.

4.4 Bespreking van de resultaten per soort

In het navolgende worden de soorten besproken die zich hadden gevestigd op Naardermeent en in Oud Valkeveen.

Wilde Eend 5 territoria. Deze bevonden zich allemaal in het zuidelijk deel van de Naardermeent dat rijk is aan sloten.

Krakeend 1 territorium. Ook de krakeend had hier een geschikte nestelplaats gevonden.

Bergeend 1 territorium. Bij het talud van de rijksweg A1 tegen de Naardermeent had de bergeend, die een holenbroeder is, kennelijk ergens een geschikte plek gevonden.

Grauwe Gans 2 territoria. Op zeer veel plaatsen in ons land waar graslanden aanwezig zijn met planten, die voldoende dekking bieden, is de grauwe gans tegenwoordig aanwezig als broedvogel. In de rietrand van het Gooimeer, net buiten het inventarisatiegebied, huizen nog veel meer paren.

Nijlgans 1 territorium. Deze invasieve soort, een nazaat van ontsnapte exemplaren uit watervogelcollecties had een broedplek veroverd langs een sloot op korte afstand van de Oostdijk.

Knobbelzwaan 1 territorium. Ook de knobbelzwaan had een vestiging in het zuidelijk deel van de Naardermeer. Veel van de sloten daar worden omzoomd door rietkragen, waar een nest in kan worden gebouwd.

Buizerd 1 territorium. De buizerd is een vertrouwde verschijning op de Naardermeer. Hij broedt al heel lang in de hoge bomen die op de rand van de Zanddijk groeien.

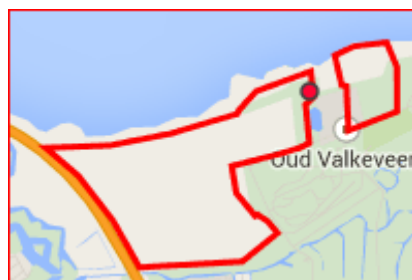
Meerkoet 1 territorium. Terwijl er toch behoorlijk wat sloten met geschikte rietranden aanwezig zijn, is slechts één paar vastgesteld. Ook bij andere 'grondbroeders' zijn de inventarisatieresultaten zeer matig. De vraag dringt zich op of er een hoge predatiedruk is van vossen. Vanaf de randen van het gebied worden die al heel lang gesignaleerd in de Naardermeer.

Kievit 4 territoria. De kievit is de enige weidevogelsoort die zich ophoudt in de Naardermeer.

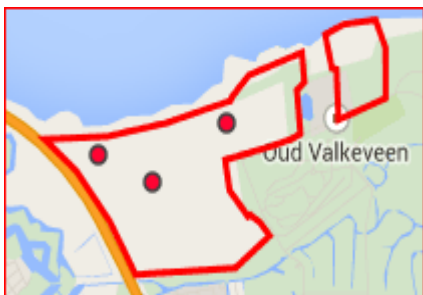
Koekoek 1 territorium. De koekoek is een broedvogel, waarvan langs de oevers van het Gooimeer op diverse plaatsen paren voorkomen.

Houtduif 1 territorium. In Oud Valkeveen, dat een bij uitstek geschikt gebied leek, ontbrak deze duif. Aan de rand van de Naardermeer, op de grens van het pretpark was in de struiklaag wel een paar aanwezig.

Grote bonte specht 1 territorium. In het bosgebied Oud Valkeveen hield zich een paar op.

Graspieper 3 territoria. Drie paren hadden zich gevestigd in de Naardermeent.

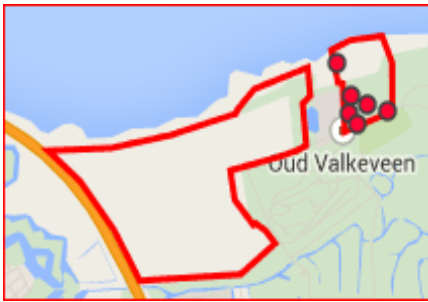
Witte kwikstaart 3 territoria. Voor de witte kwikstaart gold hetzelfde.

Winterkoning 8 territoria. Van klein duimpje, zoals hij ook wel wordt genoemd, beperkte het voorkomen zich tot het bosgebiedje bij Oud Valkeveen.

Heggenmus 2 territoria. Beide territoria bevonden zich aan de randen van de deelgebieden

Zanglijster 6 territoria. Zoals op het kaartje te zien is , beperkte het voorkomen zich tot Oud Valkeveen.

Merel 4 territoria Naardermeent, 10 territoria Oud Valkeveen. In het bosdeel van de Naardermeent ontbrak de merel aan de oost- en de zuidrand,terwijl daar wel geschikte broedplekken aanwezig waren. Op het kaartje van Oud Valkeveen is te zien waar het grasland is.

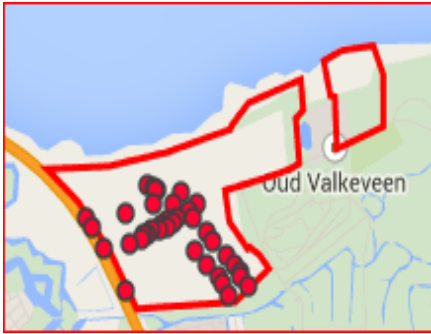
Roodborsttapuit 2 territoria. Aan zuidrand van de Zanddijk lagen twee territoria.

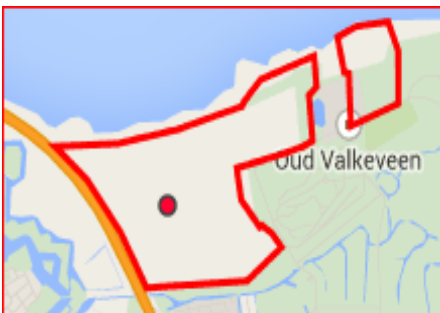
Nachtegaal 2 territoria. Beide gebieden bevatten een territorium. In het Gooi is de soort een zeer schaarse broedvogel. Het voorkomen is ook elders vastgesteld langs de oevers van het Gooimeer.

Roodborst 16 territoria. Hiervan lagen er vier aan de oostrand van de Naardermeent en twaalf in Oud Valkeveen. Terwijl de merel ontbrak aan de genoemde oostrand, vestigden zich de roodborsten daar wel.

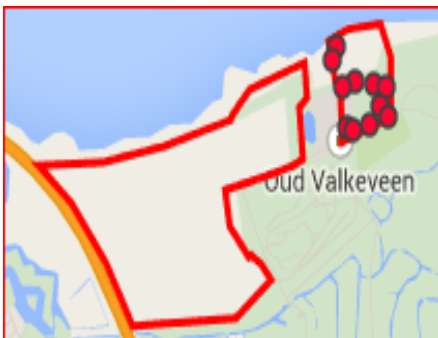
Kleine karekiet 38 territoria. Deze rietvogel bezette overal de slootranden waarvan de rietranden breed genoeg waren om zich te kunnen vestigen.

Rietzanger 1 territorium. Door het regelmatig maaien van de rietranden was er te weinig overjarig riet, waarin de rietzanger zich thuis voelt.

Bosrietzanger 1 territorium. Er was een vestiging in de hoog opgeschoten kruidlaag.

Zwartkop 11 territoria. De zwartkop kwam alleen voor in Oud Valkeveen. De struik- en kruidlaag is daar goed ontwikkeld. De open stukken met alleen begroeiing van grassen zijn goed te herkennen.

Tuinfluiter 1 Territorium Naardermeent, 2 territoria Oud Valkeveen. In het bosdeel van de Naardermeent tegen de Zanddijk bevindt zich een goed ontwikkeld struik- en kruidlaag.

Fitis 1 territorium. Het territorium van dit paar bevond zich bij een randje met een enkele decimeters hoge vegetatie van grassen.

Tjiftjaf 5 territoria. Twee territoria lagen zo dicht bij elkaar aan de rand in de noordoostzijde van het gebied, dat het er op lijkt op de schaal waarop het kaartje is afgedrukt alsof zich daar één territorium bevindt.

Koolmees 3 territoria. Er zijn geen nestkasten het gebied en de leeftijd van de bomen is nog zodanig, dat er al boomholtes e.d. zijn. De mezen moeten dus gebroed hebben in min of meer natuurlijke holtes.

Glanskop 1 territorium. De glanskop is ook oostelijk van de Naardermeent broedvogel, o.a. op Oud Naarden.

Rietgors 6 territoria. Rietgorzen zijn broedvogels van oud en overjarig riet. Dat waren dan ook de delen van het gebied waar hij huisde.

Kneu 1 territorium. De kneu is als broedvogel in Nederland zeer hard in aantal achteruit gegaan. Het is dan ook bijzonder dat deze soort hier een vestiging had.

Groenling 1 territorium. De enige van het gebied zat precies op de rand van de voormalige renbaan tegen het recreatiepark.

Goudvink 1 territorium. Deze soort hield zich in de met hoge struiken doorschoten randbegroeiing op.

Vink 8 territoria. Van deze soort kwamen drie territoria voor in de begroeide bosstrook van de Naardermeent aan de rand van het speelpark. Verder waren er vijf territoria in het bosdeel Oud Valkeveen.

5. VERGELIJKINGEN MET EERDERE INVENTARISATIES

De Naardermeent is al heel wat keren op het voorkomen van broedvogels geïnventariseerd . Je zou dus verwachten dat er veel vergelijkingsmateriaal beschikbaar is. Dat is echter niet zo. Er zijn nogal wat inventarisaties, waarbij de meent onderdeel is geweest van een veel groter telgebied. De gegevens zijn toen gesommeerd . De soorten en aantallen zijn dan niet meer kwalitatief en kwantitatief te herleiden naar de meent. Bovendien waren er grote verschillen in inventarisatie- methodiek. Wat er aan geschikte inventarisaties na de selectie van het beschikbare materiaal nog overbleef zijn onderzoeken, die zijn uitgevoerd in het kader van het monitoringproject voor broedvogelinventarisaties door de provincie Noord-Holland en inventarisaties door leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken en Staatsbosbeheer.

Jaar	1979	1983	1987	1989	1990	1991	1993 ¹	1999	2004	2014
Soort	1	2	4	5	6	7	8	9	10	11
Wilde Eend	+	+	10	+	8	11	7	4	6	5
Krakeend	5	?	2-3	4	4	0-1	0	0-1	0	1
Zomertaling	0	0	0	?	0	0-1	0	0	0	0
Slobeend	?	3	2-3	?	1	0	0	?	0	0
Bergeend	?	1	0	?	0	3	0	?	0	1
Grauwe Gans	0	0	1-3	?	2	?	0	?	0	2
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Knobbelzwaan	?	0	?	?	?	?	?	1	2	1
Buizerd	?	0	?	?	?	?	?	?	0	1
Patrijs	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterhoen	1	1	0-1	?	1	0	0		0	0
Meerkoet	4	+	16		8	4	1	2	2	1
Scholekster	1	9	6	6	5	6	2	?	0	0
Kievit	+	20	30-33	12	5-10	6	3	4	1	4
Grutto	7	8-9	12-13	9	7	4	2	1	0	0
Tureluur	1	3	4	2	1	1	1	1	0	0
Houtduif	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Oeverzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	6-9	0	0
Veldleeuwerik	?	0	1	?	0	0	0		0	0
Graspieper	?	0	0	?	1	0	0	3	0	3
Witte Kwikstaart	?	?	?	?	?	?	?	4	0	3
Heggenmus	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Merel	?	?	?	?	?	?	?	?	?	4
Roodborsttap-uit	?	?	?	?	?	?	?	?	?	2
Nachtegaal	?	?	1	?	0	0	0	?	?	1

¹ In figuur 3 ontbreekt nog een inventarisatie uit 1997 die staat vermeld in Van Dorp (2004). Hierbij zijn de volgende soorten en aantallen vastgesteld: wilde eend (12), meerkoet (3), kievit (4), grutto (2), tureluur (4), witte kwikstaart (4), kleine karekiet (+) en rietgors (2).

	1979	1983	1984	1989	1990	1991	1993	1999	2004	2014
Roodborst	?	?	?	?	?	?	?	?	?	6
Kleine karekiet	+	+	+	+	+	+	+	3	+	38
Rietzanger	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Tuinfluitier	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Fitis	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Glanskop	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Rietgors	+	+	?	?	?	?	?	3	4	1
Kneu	?	?	?	?	?	?	?	?	?	1
Vink	?	?	?	?	?	?	?	?	?	3

Figuur 3. Aangetroffen soorten en territoria in 1979-2014 in de Naardermeent..

Legenda:

0 met zekerheid niet gebroed + waarschijnlijk wel gebroed, en/of door combinatie met Zanddijk geen aantal bekend

? onbekend

+ vrijwel met zekerheid aanwezig

1 Walraven 1979, 2 Jonkers 1983, 3 Van Poelgeest 1987, 4 Vons 1989, 5 Van Poelgeest 1990, 6 Van Poelgeest 1991, 7 Van Poelgeest 1993, 8 Van Dorp 2004, 9 Van Dorp 2004, 10 Van Dorp 2004 11 Jonkers dit rapport.

Naardermeent

Een vergelijking is niet altijd mogelijk. In 2014 lag de inventarisatiegrens net tot in een klein deel van het noordoostelijke bosje boven de Zanddijk. Daardoor zijn er soorten op de lijst beland, die in het verleden nooit zijn gemeld. Het gaat om buizerd, houtduif, roodborst, nachtegaal, tuinfluiter, fitis en glanskop. Bovendien is er in 1986 een bosje gecreëerd op de westrand van het recreatiepark Oud Valkeveen, wat leidde tot de vestiging van enkele soorten zangvogels. Voor de vergelijking van de monitoringreeksen van de Naardermeent zijn de eenden- en weidvogelsoorten het meest bruikbaar. De zomertaling dook slechts een keer op en de vermelding 0-1 paar duidt er al op dat de inventarisator onzeker was over het al dan niet voorkomen. Bij de wilde eend is er een licht dalende trend. De meerkoet is sterk afgenomen en de scholekster helemaal verdwenen. Dat geldt ook voor de grutto en tureluur. De Kievit echter weet zich te handhaven in klein aantal. De verdwijning en achteruitgang van watervogels eenden wordt toegeschreven aan de predatiedruk van vossen die huizen in de directe omgeving. Of dat de enige oorzaak is, is nog maar de vraag. Waarschijnlijk spelen ook andere factoren een rol in de Naardermeent.

Oeverzwaluwen

Deze soort nestelde pas sinds 1999 in het gebied, maar is na 2013 weer verdwenen. Hij vestigde zich nadat beheermedewerker Jan Kuijer ervoor gezorgd dat er een steile zandwand werd aangelegd. Die leverde al in het eerste jaar meteen resultaat op. In de periode 1999 – 2013 is de wand negen jaar bewoond geweest. De reden daarvoor is, dat riet en allerlei andere planten ander planten steeds meer uit en voor de wand begonnen te groeien. Soms was binnen twee maanden de voorzijde volledig overgroeid. Ook schoot wilgenopslag voortdurend op voor de wand. Het onderhoud was daar niet meer tegen opgewassen. Als compensatie voor het

verdwijnen is door Staatsbosbeheer financiële ondersteuning verleend voor de renovatie van de oeverwaluwand op de nabij liggende golfbaan Naarden. De bezetting van de wand wordt vermeld in figuur 4. De gegevens zijn ontleend aan de jaarlijks verslaglegging in De Korhaan, het verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken (Jonkers 1999 t.e.m. 2013).

Jaar	Aantal paren	Jaar	Aantal paren
1999	7	2007	0
2000	171	2008	0
2001	0	2009	0
2002	202	2010	0
2003	222	2011	124
2004	167	2012	0
2005	102	2013	27
2006	112		

Figuur 4. Bezetting van de oeverwaluwenkolonie.

Oud Valkveen

Van dit object zijn, met de inventarisatie van 2014 erbij drie opnames beschikbaar. Totaal zijn tijdens die onderzoeken 24 soorten gesignaleerd (figuur 5). Hiervan waren zeven soorten aanwezig bij alle inventarisaties, acht soorten tijdens twee inventarisaties en nog eens acht soorten gedurende één inventarisatie. De bronnen voor het onderstaande overzicht zijn respectievelijk: Van Dorp (2004), een overzicht met het resultaat van een SOVON-inventarisatie vermeld in Staatsbosbeheer (2012) en de nu voorliggende inventarisatie van 2014.

Soort	Aantal paren		
	2004	2008	2014
Houtduif	2	1	0
Koekoek	0	0	1
Grote Bonte Specht	2	0	1
Winterkoning	3	5	8
Heggenmus	0	2	1
Zanglijster	1	1	6
Merel	6	5	10
Roodborsttapuit	2	0	0
Nachtegaal	0	0	1
Roodborst	5	2	12
Bosrietzanger	0	0	1
Zwartkop	4	4	11
Tuinfluit	2	0	2
Tjiftjaf	6	1	5
Fitis	1	1	0
Koolmees	4	2	3
Pimpelmees	2	1	0
Glanskop	0	1	0
Matkop	1	1	0
Boomklever	3	1	0
Boomkruiper	1	1	0
Appelvink	0	3	0
Goudvink	0	2	1

Vink	5	3	5
Spreeuw	0	1	0
Ekster	1	0	0
Gaai	2	0	0

Figuur 5. Aangetroffen soorten en territoria in Oud Valkeveen in 2004-2014.

Winterkoning, zanglijster, roodborst vertoonden een stijgende lijn. Tuinfluiter, fitis, tjiftjaf, pimpelmees, koolmees en vink lijken tot de vaste bewoners te horen, maar schommelen licht. De andere aantallen zijn zo laag, of dat daar weinig van valt te zeggen. De aanwezigheid van twee paar roodborsttapuiten in 2004 is opvallend. Zij zullen hun territorium gehad hebben in het grasland dat ligt tussen het bos en de kuststrook.

6 NIET BROEDVOGELS

Onderstaande waarnemingen zijn gedaan in de Naardermeent.

Purperreiger Twee exemplaren vlogen op 7 juni in oostelijke richting.

Ooievaar Een richting oost vliegend exemplaar op 12 mei.

Grauwe gans Geregeld waren deze ganzen aanwezig in het gebied: 29 maart 22, 12 april-143, 12 mei -20, 23 juni-300.

Brandgans Op 12 mei vloog een groepje van 7 exemplaren laag in over in westelijke richting.

Canadese gans Acht exemplaren rustend op een perceel.

Wintertaling Een groepje van 12 wintertalingen hield zich op 29 maart bij een natte plek op.

Slobeend een rustend groepje van zestien exemplaren bij een vochtige plek op 29 maart.

Bruine kiekendief Een jagend mannetje op 12 mei.

Waterhoen In een slootrand scharrelde op 29 maart een exemplaar rond.

Scholekster Op een perceel is op 5 juli en foeragerend exemplaar gesignaleerd.

Watersnip Zowel op 29 maart als op 12 april vloog een exemplaar op uit een perceel. Op 12 april, waren het er vier.

Zilvermeeuw een roepend en vliegend exemplaar begaf zich op 12 mei naar het westen.

Holenduif Op 26 april een foeragerend exemplaar. 24 mei vier exemplaren idem. 7 juni een exemplaar idem.

Gierzwaluw Vier jagende exemplaren op 12 mei boven de meent.

Boerenzwaluw Vier foeragerende exemplaren op 12 mei. Een exemplaar idem op 24 mei.

Kramsvogel Op 29 maart twee overvliegende exemplaren en 12 april vier exemplaren idem.

Koperwiek Twee overvliegende exemplaren op 29 maart.

Appelvink Vier exemplaren op 12 april bij de Oostdijk.

Groenling Vijf exemplaren overvliegend op 5 juli.

Puttter Zes exemplaren op 23 juni.

Kneu Op 12 april een groepje van vier exemplaren.

Kleine barmsijs Een overvliegend en roepend exemplaar op 23 juni.

Spreeuw Op 5 juli een foeragerend exemplaar.

Zwarte kraai 29 maart een foeragerende groep van twaalf exemplaren. 26 april een exemplaar idem, 12 mei vijf exemplaren idem, 24 mei drie exemplaren idem, 5 juli een exemplaar idem.

Gaai Een overvliegend exemplaar op 29 maart. 12 april en 7 juni idem.

7. ZOOGDIEREN

Ree Geregeld zijn reeën gesignaleerd. Het maximum was zes exemplaren op 12 april. Op 23 juni liep een reebok met een kalfje aan de voet van de Zanddijk.

Vos Zowel op de inventarisatiedata als daarbuiten was geregeld een vos te zien.

Das Een burcht van deze soort is gevonden pp 24 mei.

Haas Een foeragerend exemplaar was aanwezig op 29 maart.

Konijn In de noordoosthoek tegen de Zanddijk hielden zich voortdurend enkele konijnen op. Het maximum was achttien exemplaren. Ook in Oud Valkeveen waren zij geregeld aanwezig.

Mol In beide object en waren overal mollen aanwezig.

8. MOLLUSKEN

Wijngaardslak Deze slakkensoort komt talrijk voor in Oud Valkeveen; tijdens iedere ronde zijn tientallen exemplaren aangetroffen.

9. FLORA

Roze winterpostelein In de noordoosthoek, dicht bij het weggetje dat het grasland ontsluit, is een groeiplaats ontdekt van roze winterpostelein. In het Gooi zijn elf vindplaatsen van deze soort bekend. Het is mogelijk dat deze vindplaats al bekend is, wanneer wordt afgegaan op de locatie die staat aangegeven in Farjon & Van der Linden (1996.)

Zicht vanaf het grasland op Oud Valkeveen.

Het voormalige parkeerterreintje aan de zuidoostkant van Oud Valkeveen.

BRONNEN

- Anonymus 1986.** Beheerplan voor de periode . Staatsbosbeheer Noord Holland, Alkmaar.
- Anonymus 1999.** Uitwerkingsplan Gooikust 1999-2009. Staatsbosbeheer Noord Holland, Alkmaar.
- Dijk, A. J. van & Boele A. 2011.** Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Dorp, A.J. van 2005.** Broedvogels van de Gooikust in 2004. Intern rapport . Directie West.
- Farjon. A. & Van der Linden, P. (redactie)1996.** Atlas van de flora van het Gooi. Stichting Milieutijdschrift Gooi, Vechtstreek e.o. ,Hilversum: 245.
- Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M. &Reijen, M.J.S.M. (eindredactie) 1985.** Vogelinventarisatie. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Pudoc/Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.
- Jonkers, D.A. 1984.** Broedvogels op de Zanddijk en in de Naardermeent. De Korhaan 18(3): 87-90.
- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987.** Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum: 260.
- Jonkers, D.A. 1999.** Oeverzwaluwen tussen Vecht en Eem in 1999 weer geteld. De Korhaan 33(5): 132-134.
- Jonkers,D.A. 2000.** Gooise oeverzwaluwen pakken in 2000 de draad weer op. De Korhaan 34(5): 103-105.
- Jonkers,D.A. 2001.** Populatieontwikkelingen bij oeverzwaluwen in 2001. De Korhaan 35(5): 123-126.
- Jonkers, D.A. 2002.** Oeverzwaluwen laten zich niet kennen. De Korhaan 36(4): 70-74.
- Jonkers, D.A. 2004.** De broedvogelpopulatie van de oeverzwaluw (*Riparia riparia*) in het Gooi en omgeving in 2003. De Korhaan 38(1): 19-22.
- Jonkers, D.A. 2004.** De Oeverzwaluw inde regio Gooi, Vechtplassen en Eempolders in 2004. De Korhaan 38(5): 129-131.
- Jonkers, D.A. 2005.** Oeverzwaluwstand duikelt in 2005 omlaag. De Korhaan 39 (4):11-12.
- Jonkers, D.A. 2006.** Weer minder Oeverzwaluwen in 2006. De Korhaan 40 (4): 97-99.
- Jonkers, D.A. 2008.** Hoe het de Oeverzwaluwen in 2007 verging. De Korhaan 42(2): 69-71.
- Jonkers, D.A. 2008.** Ontwikkelingen bij de Oeverzwaluw in 2008. De Korhaan 42(5): 142-144.
- Jonkers, D.A. 2010.** Waar broedden de Oeverzwaluwen in 2010? De Korhaan 44(5): 163-165.
- Jonkers, D.A. 2011.** Oeverzwaluwkolonies in 2011. De Korhaan 45 (5): 177-182.
- Jonkers, D.A. 2012.** Gooise oeverzwaluwen in 2012 in een vrije val. De Korhaan 46(5): 168-171.
- Jonkers, D.A. 2013.** Broedgegevens van de oeverzwaluwen in het Vechtplassengebied, het Gooi en de Eempolders. DeKorhaan 47(4): 153-158.
- Poelgeest, R. van 1993.** Naardermeent en Zanddijk-BMP 1993. Broedvogelinventarisaties Het Gooi . Dienst Ruimte en Groen Provincie Noord-Holland.
- Ruitenbeek, W., Scharringa, J.C.& Zomerdijk, P. 1990.** Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, Zaandam: 17-20.
- Staatsbosbeheer 1986.** Gooikust. Beheerplan voor de periode 1986-1996.
- Staatsbosbeheer 2012.** Uitwerkingsplan Eem- en Gooikust. Periode 2012-2022.
- Vogelbescherming/Sovon 2013.** www.vogelbescherming.nl/vogelbalans-factsheet.pdf.
- Vons, W. H. 1990.** De Gooikust en het Staatsbosbeheer. Milieutijdschrift De Wijde Blik 1990(3): 3.
- Walrave, 1979.** Inventarisatie 1979 weilanden ten zuiden van de Zanddijk. De Korhaan 14(1): 25-28.